

*Селюк А.В.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 101 «Екологія»
Науковий керівник: Сальнікова А.В., к.с.-г.н., доц.,
доцент кафедри загальної екології, радіобіології та БЖД
Національний університет біоресурсів та
природокористування України*

ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА СТАНУ ДЕРЕВНИХ НАСАДЖЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ЗАЛІССЯ»

На даний час особливо гострою постала проблема міграції забруднюючих речовин ґрунт-вода, атмосфера-ґрунт-вода, транскордонне переміщення забруднюючих речовин, що створює загрозу непрямого забруднення природних екосистем. Оскільки рослини першими реагують на негативні зміни у довкіллі, то постійний біотичний моніторинг необхідний для контролю за станом природних екосистем.

Об'єкти природно-заповідного фонду потребують особливої уваги щодо контролю за якісними та кількісними характеристиками стану рослинності, оскільки саме ці показники свідчать про стійкість природних екосистем. Для контролю за станом природних екосистем, що входять до складу об'єктів природно-заповідного фонду доцільно використовувати екологічний моніторинг, що включає визначення параметрів деревних насаджень.

Національний природний парк (НПП) "Залісся" було створено з метою управління збереженням, відтворенням та рекреаційним використанням природних комплексів Центрального Полісся, які володіють важливим значенням для природоохоронної, наукової, естетичної, рекреаційної та оздоровчої сфер центральної України. Парк розташований на території Броварського району Київської області та Чернігівського району Чернігівської області, умовно розділений на три окремі частини. Загальна площа парку 14 836 гектарів та складається із багатьох унікальних природних комплексів, які охороняються законом.

Територія НПП «Залісся» (за призначенням) поділяється на такі території:

1. Заповідна зона (2511,5 га або 16,9% загальної площі) призначена для охорони та відновлення найцінніших природних комплексів. На цю територію поширюються ті самі правила, що й на заповідники.
2. Зона регульованої рекреації (1521,5 га, або 10,3%) призначена для обмеженого організованого відпочинку.
3. Зона стаціонарної рекреації (250,4 га, 1,7%) використовуються для будівництва туристичних комплексів типу готелів і кемпінгів.
4. Господарська зона (10552,6 га, 71,1%) використовуються для здійснення господарської діяльності, яка не перешкоджає охороні природи.

В результаті дослідження було встановлено антропогенні фактори, які негативно впливають на деревні насадження НПП «Залісся», основними з яких є:

1. Вирубка лісів: Незаконна або надмірна вирубка лісів призводить до зменшення площі лісів, втрати біорізноманіття, порушення екологічних зв'язків, тощо.
2. Забруднення навколишнього середовища: Викиди шкідливих речовин від промислової діяльності, транспорту та сільського господарства призводять до накопичення забруднюючих речовин у ґрунті та воді, що негативно впливає на здоров'я дерев.
3. Рекреаційне навантаження: Велика кількість людей у парку може завдавати шкоди ґрунту, зменшуючи потенціал відновлення природних лісів та засмічення території. Особливо це небезпечно для молодих дерев і трав'яної рослинності, які є чутливими до механічних пошкоджень.
4. Зміни водного балансу: Зрошення, осушення або будівництво на територіях прилеглих до парку може змінити природний водний баланс території, що негативно впливає на деревні насадження.

Аналіз видової структури деревних насаджень парку показав, що найбільш поширеними видами є сосна, дуб, береза, а також деякі види хвойних і листяних дерев. Багато з них відіграють значну екологічну роль, адже вони є ценозоутворюючими видами, що забезпечують стабільність біорізноманіття. Дані досліджень деревних насаджень парку показали, що на деяких територіях лісових насаджень є тенденція до зниження бонітету та повноти лісів, що є сигналом до необхідності прийняття оперативних заходів для покращення стану цих насаджень.

Отже, дослідження стану деревних насаджень об'єктів природно-заповідного фонду є важливим для збереження біорізноманіття, контролю за станом природних екосистем та прийняття управлінських рішень. Дослідження деревних насаджень НПП «Залісся» показало, що найбільш поширеними видами є сосна, дуб, береза, проте деякі фітоценози вирізняються погіршенням стану в результаті рекреаційного навантаження, зміни водного балансу території, тощо.